

УДК 338:27
E520, E580, F430, G210
ORCID ID0000-0002-2343-6988
ORCID ID0000-0001-9670-7198
ORCID ID0000-0001-8649-9014
DOI <https://doi.org/10.17721/tppe.2024.49.4>

Назаренко Я.Я., кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний транспортний університет, Київ

Горобінська І.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний транспортний університет, Київ

Назаренко М.Б., кандидат технічних наук, доцент
ДП «Державтотранс НДІ проєкт», Київ
iaroslavanazarenko@gmail.com
irynavladuslavivna@gmail.com
nnazarenko@insat.org.ua

АКТИВІЗАЦІЯ РОЛІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Статтю присвячено дослідженню та обґрунтуванню ролі банківської системи в економічному розвитку держави в умовах сталого розвитку. Визначено, що банківська система є основою фінансової інфраструктури, що забезпечує стабільність економіки та сприяє ефективному розподілу фінансових ресурсів.

Банківська система відіграє ключову роль в економічному розвитку держави, оскільки вона є основною ланкою фінансової інфраструктури, яка забезпечує ефективний рух грошових ресурсів та стабільність економіки. Банки акумулюють фінансові ресурси населення та бізнесу, спрямовуючи їх на інвестиції, кредитування, підтримку нових проєктів і розвиток інновацій, що стимулює економічне зростання та підвищує конкурентоспроможність країни. Значення банківської системи суттєво зростає в умовах сучасних викликів, зокрема глобалізації, яка відкриває нові ринки та можливості, але водночас посилює конкуренцію та потребує адаптації до міжнародних фінансових стандартів. Економічна нестабільність, викликана фінансовими кризами, пандеміями чи геополітичними змінами, підвищує роль банківських інститутів у забезпеченні фінансової стабільності, наданні антикризових інструментів та пом'якшенні наслідків для економіки. Банки можуть ефективно використовувати грошово-кредитну політику для підтримки економіки у періоди рецесії або уповільнення зростання, знижуючи ризик системних криз. Тому, в умовах глобалізації світової фінансової системи виникає нагальна потреба пошуку дієвих механізмів, які дозволять банкам трансформуватися з традиційних фінансових посередників у стратегічних учасників економічних процесів.

Ключові слова: банк, банківська система, економічний розвиток держави, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Сучасні економічні, екологічні та соціальні виклики висувають нові вимоги до фінансової діяльності, що потребує перегляду традиційних підходів у роботі банківських інститутів. Зміни клімату, стрімке зростання населення, поглиблення соціальної нерівності, а також глобалізація економіки вимагають від банківської системи не лише підтримки стабільного грошового обігу, але й активної участі у сприянні стійкому економічному зростанню. Банківська система сьогодні повинна слугувати не тільки джерелом фінансування, але й інструментом для стимулювання проєктів, які підтримують екологічну стабільність, соціальну рівність і високий рівень життя для всіх верств населення. Банківська система здатна сприяти соціальному розвитку, розширюючи доступ до фінансових послуг для різних верств населення та регіонів..

У сучасних умовах сталий розвиток передбачає інтеграцію економічних, екологічних та соціальних цілей, що ставить нові вимоги перед банківськими установами. Банки мають можливість впливати на розподіл фінансових ресурсів, спрямовуючи їх на підтримку «зелених» та соціально значущих проєктів, розвиток інновацій, стимулювання малого та середнього бізнесу, що, у свою чергу, підвищує економічну інклюзію та створює передумови для стійкого розвитку.

Отже, важливість активізації ролі банківської системи полягає у здатності сприяти збалансованому розвитку економіки, знижувати негативний екологічний вплив, підвищувати фінансову інклюзію та забезпечувати довготривалу економічну стабільність, що є основою стратегії сталого розвитку.

Незважаючи на значні дослідження у сфері банківської діяльності, зростаючі виклики, такі як економічна глобалізація, зміна екологічних стандартів, підвищення вимог до корпоративної соціальної відповідальності та вплив цифровізації, змінюють роль банківських інститутів. Традиційні підходи до управління банківськими ресурсами часто не відповідають новим вимогам сталого розвитку, що включає екологічні, соціальні та економічні аспекти.

Аналіз останніх публікацій. Вагомий вклад у дослідження теоретичних і практичних основ функціонування банківської системи та аналіз категоріального апарату внесли Т. Я. Андрейків, С.М. Кицун, О. О. Курят [1], Л. С.Федевич, М. В. Ливдар [2], О. Л. Гура, О. О. Крижановський [3], Ю. В. Дятлова [4], Звєряков М.І., Жердецька Л.В. [6, 7].

Однак, варто зазначити, що попри наявність значної кількості досліджень з цієї тематики, стрімкий розвиток грошово-кредитних відносин та глобалізація світової економіки визначають нові актуальні завдання щодо активізації ролі банківської системи в економічному розвитку держави.

Мета статті. Метою статті є дослідження та обґрунтування підходів до активізації ролі банківської системи у стимулюванні економічного розвитку держави, зокрема в умовах сталого розвитку. Важливість дослідження зумовлена потребою у пошуку дієвих механізмів, які дозволять банкам стати не лише фінансовими посередниками, але й стратегічними учасниками економічних процесів, здатними сприяти довготривалому та сталому зростанню.

Для досягнення цієї мети стаття аналізує основні аспекти діяльності банківської системи, розглядає існуючі підходи до управління грошово-кредитними ресурсами та їхнього впливу на економіку, а також досліджує фактори, що обмежують ефективність банків у стимулюванні сталого розвитку. Акцент робиться на виявленні ролі банківських інститутів у формуванні фінансової стабільності, підтримці інвестиційних процесів та забезпеченні регіонального розвитку, а також у зниженні екологічного навантаження через фінансування «зелених» проєктів.

Стаття також спрямована на розгляд сучасних викликів і ризиків, з якими стикається банківська система в умовах глобалізації, цифровізації та зміни ринкових умов.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження та вирішення відповідних завдань використано комплекс відомих наукових методів: абстрактно-логічний метод – для узагальнення, формулювання висновків і рекомендацій. Для теоретичного обґрунтування важливості дослідження активізації ролі банківської системи в економічному розвитку держави в умовах сталого розвитку застосовано метод логічного синтезу. Використання методів аналізу та синтезу дозволило показати особливості та необхідність активізації ролі банківської системи в економічному розвитку держави в умовах сталого розвитку. Для наочного представлення результатів дослідження та їх схематичної інтерпретації використовувався метод побудови схем і моделей.

Результати дослідження. Банківська система як основна частина фінансового сектору відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування економіки. Надаючи кредити, приймаючи депозити, обробляючи платежі банківська система підтримує фінансову ліквідність необхідну для бізнесу і для забезпечення інвестицій.

В свою чергу економіка забезпечує попит на банківські послуги створюючи умови для функціонування банківської системи. Банки підтримують економічний ріст, полегшуючи доступ до капіталу для підприємств і споживачів, що сприяє інвестиціям та збільшенню споживання.

В умовах сучасних економічних викликів, таких як глобалізація, економічна нестабільність, зміна технологій і посилення регуляторного нагляду, значення банківської системи лише зростає (рис. 1).

Банківська система відіграє фундаментальну роль у забезпеченні фінансової стабільності держави. Комерційні та центральний банки здійснюють контроль за грошовими потоками, регулюють кредитування та підтримують баланс між попитом і пропозицією грошей на ринку. Це важливо для запобігання економічним кризам, стримування інфляційних процесів і підтримки стабільності національної валюти. Центральний банк, як регулятор, виконує монетарну політику, використовуючи різні інструменти (ставки відсотків, резервні вимоги), що дозволяє контролювати інфляцію та сприяти економічному зростанню. У кризові моменти, такі як фінансова криза 2008 року або пандемія COVID-19, саме банківська система та монетарна політика допомагають підтримувати стабільність і уникати колапсу економіки.

Рис. 1. Роль банківської системи в економіці держави в умовах сталого розвитку

Джерело: складено авторами

Економічне зростання держави безпосередньо залежить від обсягів інвестиційної активності. Банки є посередниками, які забезпечують доступ до капіталу, консолідуючи заощадження населення та перетворюючи їх на інвестиції в економіку. Завдяки кредитним продуктам, компанії можуть фінансувати розширення виробництва, впровадження інновацій та модернізацію. Банківські кредити сприяють зростанню продуктивності, що підвищує конкурентоспроможність економіки на світовій арені. Зниження доступності фінансування негативно позначається на економіці, гальмує зростання бізнесу та знижує темпи створення нових робочих місць. Особливо актуальним є питання доступу до кредитних ресурсів для малого та середнього бізнесу, який є основою економічної стійкості та зайнятості в багатьох країнах.

Банки забезпечують фінансові потреби населення, пропонуючи різноманітні продукти, такі як споживчі кредити, іпотека, кредитні картки тощо. Доступ до кредитних ресурсів дозволяє домогосподарствам задовольняти свої потреби (наприклад, покупка житла, авто, товарів тривалого вжитку), що стимулює споживчий попит та, як наслідок, стимулює економічне зростання. Також банківська система відіграє важливу роль у підтримці життєвого рівня громадян, що впливає на соціально-економічну стабільність. Банки надають можливості для накопичення та інвестування коштів населення, забезпечуючи надійність і прозорість операцій із заощадженнями, що позитивно впливає на рівень довіри до фінансової системи.

Цифрова трансформація є однією з найбільш актуальних тем для банківського сектору. Банки сьогодні інвестують в інноваційні технології, що дозволяє їм автоматизувати процеси, покращувати якість обслуговування та знижувати витрати. Інновації, такі як мобільні додатки, цифрові платформи та безконтактні платежі, розширюють доступ населення до фінансових послуг, сприяючи фінансовій інклюзії та

підвищуючи швидкість і зручність обслуговування. Цифровізація банківської сфери також актуалізує питання кібербезпеки, оскільки зростає кількість цифрових транзакцій та обсяг даних, що потребують захисту. Банки мають посилювати захист даних клієнтів і створювати безпечне середовище для фінансових операцій, що має особливе значення для зміцнення довіри до системи.

Розвиток банківської системи на регіональному рівні сприяє економічній децентралізації, створюючи додаткові можливості для інвестицій та зростання у менш розвинених регіонах. Завдяки підтримці банками малого та середнього бізнесу розширюються можливості для підприємців, що підвищує рівень зайнятості та зменшує нерівність між регіонами. У країнах, що розвиваються, доступ до банківських послуг часто є обмеженим, і розвиток банківської інфраструктури на місцевому рівні є критично важливим. Це дозволяє залучати нових підприємців та стимулювати місцеві ринки, що сприяє розвитку економічного потенціалу держави.

Банківська система є важливою складовою міжнародної інтеграції, оскільки глобалізація призводить до зростання обсягів транскордонних фінансових потоків. Банки, які працюють у міжнародному просторі, забезпечують фінансування зовнішньої торгівлі, інвестування у закордонні проєкти та участь у міжнародних фінансових ринках. Для держав, що інтегруються у світову економіку, розвинена банківська система є невід'ємним елементом конкурентоспроможності. Також варто зазначити, що завдяки глобалізації та міжнародній кооперації банківської системи є можливість забезпечувати стабільність на міжнародному рівні, що є запорукою запобігання світовим фінансовим кризам та швидшому подоланню їх наслідків.

Банківська система є невід'ємною складовою економічної системи будь-якої держави, виконуючи важливі функції, що сприяють економічному зростанню, стабільності та розвитку. Ці функції охоплюють широкий спектр діяльності, яка забезпечує ефективне функціонування економіки на різних рівнях. Виконуючи критично важливу функцію мобілізації та розподілу фінансових ресурсів, банківська система держави сприяє її економічному зростанню та розвитку. Залучаючи вільні кошти через депозити у населення та підприємств, банки акумулюють значні обсяги фінансових ресурсів. Ці ресурси дозволяють банкам здійснювати кредитування та інвестиції, підтримуючи розвиток бізнесу, підвищення рівня життя населення та розвиток інфраструктури. Залучені кошти банки використовують для надання кредитів підприємствам, що дозволяє фінансувати їхню діяльність, розширення виробництва та впровадження інновацій. Це сприяє створенню робочих місць та збільшенню валового внутрішнього продукту (ВВП) (рис.2).

Як свідчать дані представлені на рисунку 2 провідне місце на ринку фінансових послуг займають банківські активи. Перш за все це пов'язане з тим, що саме банки забезпечують капіталом бізнес, державний сектор та приватних клієнтів, а також мають можливість здійснювати широкий спектр фінансових послуг. Високий обсяг банківських активів дозволяє підтримувати ліквідність на ринку, забезпечуючи учасників необхідними фінансовими ресурсами для стабільного функціонування.

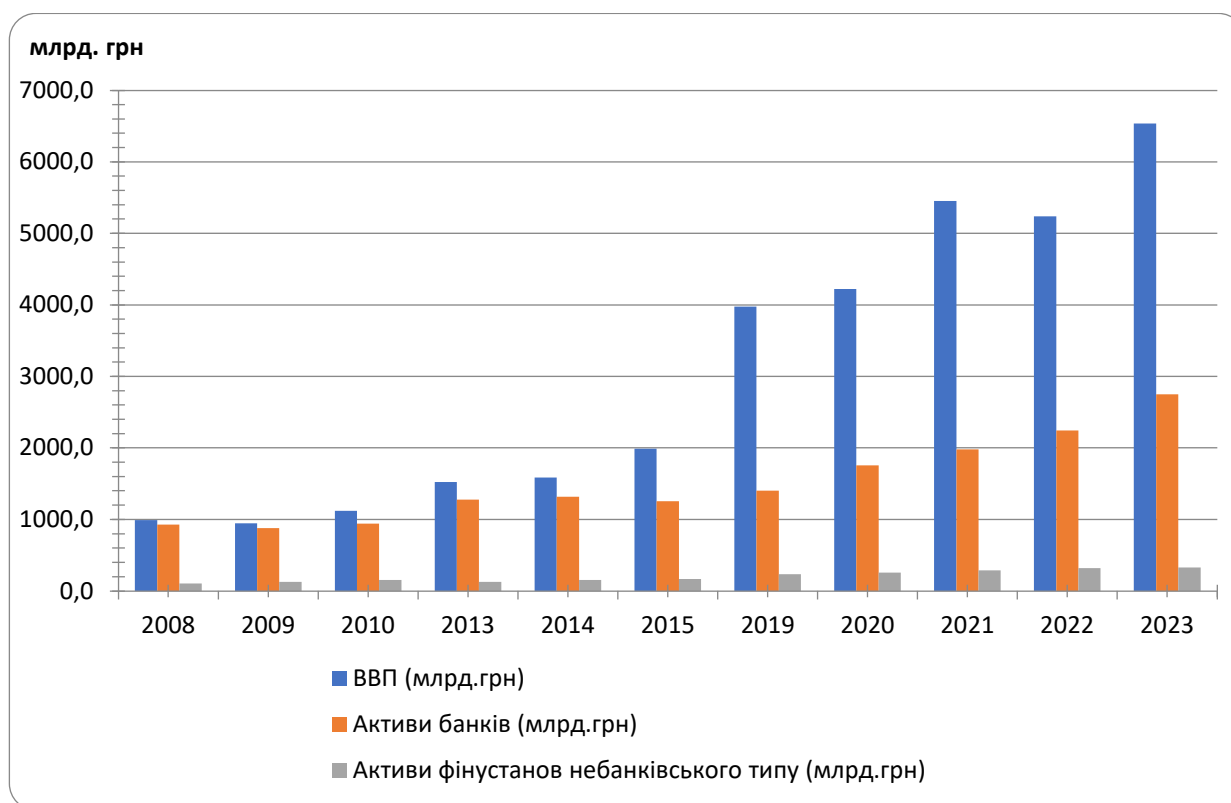

Рис. 2. Динаміка показників ВВП та банківської системи за 2008 – 2023 роки

Джерело: складено автором за даними [8, 9, 10]

Умови сталого розвитку висувають нові вимоги до банківської системи, яка стає не лише фінансовим центром економіки, а й важливим інструментом для досягнення екологічних, соціальних та економічних цілей сталого розвитку. Сьогодні банки мають відігравати роль не тільки фінансових посередників, але й активно підтримувати проекти, що сприяють екологічній безпеці, соціальній відповідальності та економічній стабільності. Основні напрямки адаптації банківської системи для підтримки сталого розвитку представлені на рисунку 3.

Нові вимоги сталого розвитку ставлять нові завдання до банків та банківської системи, роблячи їх ключовими учасниками трансформації економіки. Вони сприяють розвитку екологічно чистих та соціально відповідальних ініціатив, стимулюють впровадження технологій, що знижують негативний вплив на довкілля, підтримують соціально важливі проекти та сприяють економічній стабільності. Підтримка «зелених» проєктів, таких як розвиток відновлюваної енергетики, перехід на низьковуглецеву економіку, управління відходами, екологічні інновації та проєкти енергоефективності дозволить досягти кількох важливих цілей сталого розвитку та принести суттєві переваги для економіки, суспільства й довкілля. Оскільки фінансування проєктів з енергоефективності допомагає оптимізувати споживання ресурсів, знижуючи залежність від викопного палива і витрати на енергію. Це позитивно впливає на економічну стійкість компаній та підприємств, допомагаючи зменшити їхні операційні витрати та підвищити конкурентоспроможність. Також, «зелені» проєкти, особливо у сфері відновлюваної енергетики та управління відходами, створюють нові робочі місця у галузях, що

розвиваються. Це сприяє розширенню зайнятості та підтримці місцевих громад, що особливо важливо для регіонів із високим рівнем безробіття.

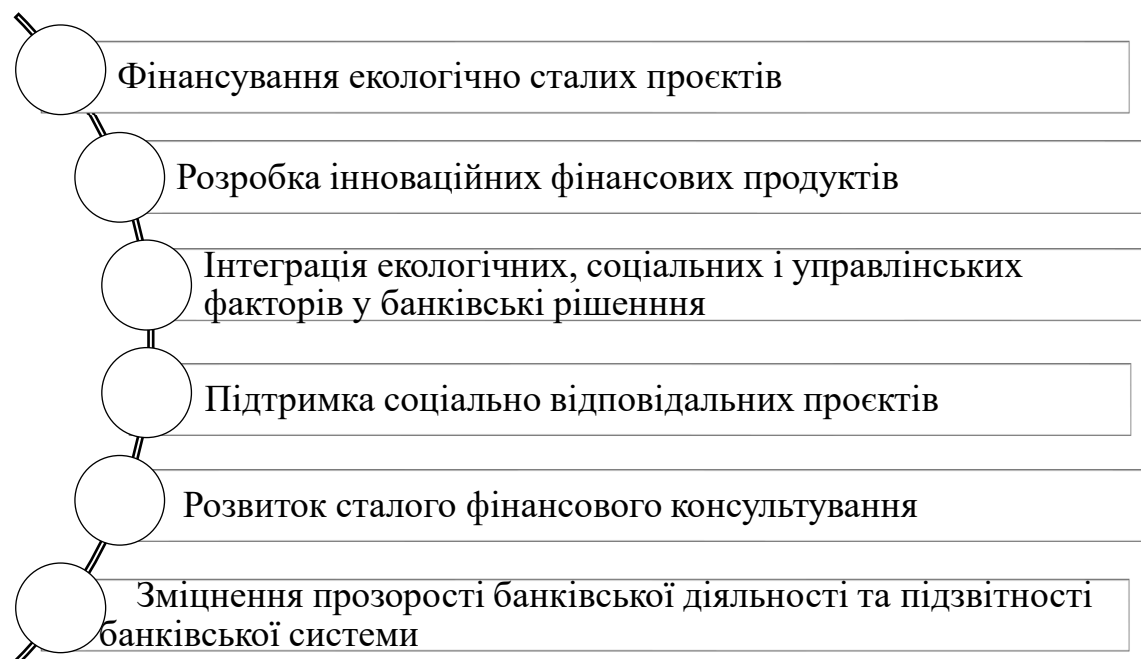

Рис. 3. Напрямки адаптації банківської системи для підтримки сталого розвитку

Джерело: складено авторами

Врахування екологічних, соціальних та управлінських ризиків під час ухвалення фінансових рішень допомагає знизити ризики та підтримувати проєкти з позитивним впливом на суспільство. Банківська система має можливість підтримувати соціальні ініціативи через кредитування та інвестування в проєкти, що сприяють розвитку освіти, охорони здоров'я, створенню нових робочих місць і розвитку малого та середнього бізнесу. Підтримка таких проєктів сприяє поліпшенню рівня життя та розвитку місцевих громад.

У результаті впровадження завдань економіки сталого банківська система відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку, підтримуючи баланс між економічним зростанням, соціальним благополуччям і збереженням довкілля активізуючи роль банківської системи в економіці держави.

Висновки. Банківська система відіграє важливу роль у досягненні цілей сталого розвитку та активізації економіки держави, зокрема через підтримку економічного зростання, стимулювання екологічно чистих і соціально відповідальних проєктів, а також сприяння інноваціям і підвищенню якості життя. У сучасних умовах сталого розвитку банки перетворюються з традиційних фінансових посередників на активних учасників трансформації економіки, зосереджуючись не тільки на фінансових показниках, але й на екологічних та соціальних аспектах. Сучасні виклики, пов'язані з кліматичними змінами, обмеженістю природних ресурсів та соціальними проблемами, потребують від банків не просто фінансування бізнесу, а й відповідальності за довгострокові наслідки своїх інвестиційних рішень.

Також слід зазначити, що роль банків у економіці сталого розвитку виходить за межі надання традиційних банківських послуг, перетворюючись на ключовий інструмент

зміцнення економічної стійкості та підтримки соціального і екологічного добробуту. Через впровадження принципів сталого розвитку банки знижують ризики, підвищують ефективність та стабільність фінансової системи, збагачують економіку новими технологіями і, як результат, сприяють створенню умов для довготривалого, гармонійного розвитку держави. Тобто, сучасні банки не лише підтримують економічні процеси, а й стимулюють розвиток нових підходів до бізнесу, які враховують інтереси майбутніх поколінь, роблячи значний внесок у побудову стабільної та відповідальної економіки.

Література

1. Т.Я. Андрейків, С.М. Кицун, О.О. Курят Банківська система України та її роль у розвитку реального сектору економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету* / [ред. кол.: Куцик П. О., Барна М. Ю., Семак Б. Б. та ін.]. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2019. Вип. 58. (Економічні науки). С. 129-135.
2. Федевич Л.С., Ливдар М.В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. Випуск № 21. С. 21-27.
3. Гура О.Л., Крижановський О.О. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2018. С. 24-29.
4. Дятлова Ю.В. Розвиток банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації: методичний підхід до оцінювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип.16. Т.1. С.67-74.
5. Геєць В.М. Економіка України 2016 року. *Бізнес*. 2016. № 11. С. 20–21.
6. Зверяков М.І. Уроки ринкової трансформації в Україні. *Економіка України*. 2016. № 8. С. 12–26.
7. Зверяков М.І., Жердецька Л.В. Банківський та реальний сектори економіки України: оцінка взаємозв'язків і детермінант розвитку. *Економіка України*, 2017. № 10 (671). С. 31- 48.
8. Статистика НБУ. Макроекономічні показники. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators>
9. Офіційний сайт Світового банку URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
10. Державна служба статистики URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. T.Ya. Andreikiv, S.M. Kytsun, O.O. Kuriat Bankivska systema Ukrainy ta yii rol u rozvytku realnoho sektoru ekonomiky. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu* / [red. kol.: Kutsyk P. O., Barna M. Yu., Semak B. B. tain.]. – Lviv : VydavnytstvoLvivskohotorhovelno-ekonomichnohouniversytetu, 2019. Vyp. 58. (Ekonomichninauky). S. 129-135.
2. Fedevych L.S., Lyvdar M.V. Bankivska systema Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2020. Vypusk № 21. S. 21-27.
3. Hura O.L., Kryzhanovskiy O.O. Problemy ta perspektyvy funktsionuvannia bankivskoi systemy Ukrainy. *Efektivna ekonomika*. 2018. S. 24-29.
4. Diatlova Yu.V. Rozvytok bankivskoho sektoru Ukrainy v umovakh konkurentnoi internalizatsii: metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*. 2019. Vyp.16. T.1. S.67-74
5. Heiets V.M. Ekonomika Ukrainy 2016 roku. *Byznes*. 2016. № 11. S. 20–21.
6. Zvieriakov M.I. Uroky rynkovoï transformatsii v Ukraini. *Ekonomika Ukrainy*. 2016. № 8. S. 12–26.
7. Zvieriakov M.I., Zherdetska L.V. Bankivskiyi ta realnyi sektory ekonomiky Ukrainy: otsinka vzaiemozviazkiv i determinant rozvytku. *Ekonomika Ukrainy*, 2017. № 10 (671). S. 31- 48.
8. Statystyka NBU. Makroekonomichni pokaznyky. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators>
9. Ofitsiyniy sait Svitovoho banku URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
10. Derzhavna sluzhba statystyky URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Nazarenko I.

PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Finance, Accounting and Audit,

National Transport University, Kyiv

Gorobinska I.

PhD in Economics, Associate Professor of the
Department of Finance, Accounting and Audit,
National Transport University, Kyiv

Nazarenko M.

PhD in Technical Sciences,
State Enterprise «State Road Transport
Research Institute», Kyiv

**ACTIVATION OF THE BANKING SYSTEM'S ROLE IN STATE ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE
CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

The article is concerned with studying and substantiating the role of the banking system in the economic development of the State in the context of sustainable development. It is determined that the banking system is the basis of the financial infrastructure, which ensures economic stability and promotes the efficient allocation of financial resources.

The banking system plays a key role in the economic development of a country, as it is the main link in the financial infrastructure that ensures the efficient flow of funds and stability of the economy. Banks accumulate financial resources of households and businesses, channeling them into investments, lending, supporting new projects and developing innovations, which stimulates economic growth and increases the country's competitiveness. The importance of the banking system is growing significantly in the face of modern challenges, including globalisation, which opens up new markets and opportunities, but also increases competition and requires adaptation to international financial standards. Economic instability caused by financial crises, pandemics, or geopolitical changes increases the role of banking institutions in ensuring financial stability, providing anti-crisis tools, and mitigating the economic consequences. Banks can effectively use monetary policy to support the economy during a recession or slowdown, reducing the risk of systemic crises. Therefore, in the context of the globalisation of the global financial system, there is an urgent need to find effective mechanisms that will allow banks to transform from traditional financial intermediaries into strategic participants in economic processes.

Keywords: bank, banking system, economic development of the state, sustainable development.